

Asia: VN/4330/2018

Suullisen todistelun vastaanottaminen tallenteelta. Videotallennustyöryhmän mietintö

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Asia: Lausunto videotallennustyöryhmän mietinnöstä

Viite: Oikeusministeriön lausuntopyyntö 14.12.2020 VN/4330/2018

Tuomioistuinvirasto pitää ehdotuksen tavoitteita sinänsä tärkeinä. Kannatettavia tavoitteita ovat mietinnössä todetut näytön arvioinnin oikeellisuuden parantaminen, muutoksenhakumenettelyn tehostaminen sekä muutoksenhausta asianosaisille ja todistajille aiheutuvien kustannusten ja muun haitan vähentäminen.

Ehdotuksella olisi toteutuessaan merkittäviä vaikutuksia oikeudenkäyntimenettelyyn niin käräjä- kuin hovioikeudessa. Kysymyksessä olisi merkittävä toimintatapojen muutos, joka vaikuttaisi olennaisesti työnkulkuun tuomioistuimissa. Toteutuksen kannalta kysymyksessä olisi erittäin laaja ja vaativa kokonaisuus niin kustannusten kuin käytännön toteutuksenkin kannalta. Videotallennusjärjestelmän suunnittelu, rakentaminen ja käyttöönotto edellyttäisi huomattavia taloudellisia ja henkilöresursseja. Myös videotallennusjärjestelmän käyttö ja ylläpito aiheuttaisivat merkittäviä kustannusvaikutuksia.

Näiden seikkojen vuoksi Tuomioistuinvirasto korostaa sitä, että mikäli ehdotus toteutetaan, on sille varattava riittävästi niin henkilö- kuin taloudellisia resursseja. Huomioitavaa on myös se, että mikäli lisämenoja vastaava rahoitusta ei myönnettäisi, hanketta ei voida toteuttaa tuomioistuinlaitoksen muulla rahoituksella ilman tuomioistuinlaitoksen toimintakyvyn vaarantumista.

Resurssinäkökulmien lisäksi Tuomioistuinvirasto korostaa mahdollisesti toteutettavan järjestelmän toiminnallisuutta koskevien vaatimusten varmistamista ja turvaamista. Tuomioistuinten toiminnan

kannalta järjestelmän tulisi olla helppokäyttöinen ja toimintavarma. Tuomioistuinten kannalta on tärkeää, että oikeudenkäynnin painopiste ei saa siirtyä asian ratkaisemisesta salitekniikan käyttöön.

Tuomioistuinvirasto keskittyy lausunnossaan mietinnössä esitetyn ratkaisun toteuttamisen edellytyksiin, haasteisiin ja kustannuksiin sekä koulutus- ja tietosuojakysymyksiin.

Tuomioistuinvirasto ei muutoin ota kantaa ehdotetun lainsäädännön sisältöön. Tuomioistuimet lausuvat tästä tarkemmin omissa lausunnoissaan.

Voimaantulo

Mietinnön mukaan (s. 120) lakiehdotukset on tarkoitettu tulemaan voimaan vuonna 2022 siten, että uutta lainsäädäntöä sovellettaisiin ensin riita- ja hakemusasioissa ja siirtymäajan jälkeen rikosasioissa. Mietinnössä on edelleen todettu, että voimaantulosta säädettäessä on pyritty varmistamaan, että videotallennusjärjestelmän suunnittelulle, hankinnalle, rakentamiselle ja käyttöönnotolle olisi aikaa.

Kuten mietinnössä ja edellä tässä lausunnossa on todettu, kysymyksessä on laaja ja vaativa hanke, joka edellyttää paitsi laite- ja ohjelmistohankintojen suunnittelua ja rakentamista myös henkilöstön kouluttamista järjestelmän käyttöön.

Varustelun kohteena on huomattava määrä virastoja sekä niiden istuntosaleja. Virastot ja niiden yksittäiset istuntosalit poikkeavat toisistaan olemassa olevan varustelun sekä teknisen valmiuden osalta. Järjestelmän käytännön toteuttaminen tulee edellyttämään kohdekohtaista kartoittamista kunkin viraston ja istuntosalin perusvarustelutasosta (esimerkiksi kaapeloinnit) ja olemassa olevasta tekniikasta. On hyvin todennäköistä, että järjestelmän käytännön toteutus edellyttää myös virasto- ja salikohtaisen suunnitelman laatimista. Mainituilla seikoilla on vaikutusta ehdotuksen käytännön toteutusaikatauluun.

Kohteiden lukumäärä, niiden maantieteellinen hajanaisuus, kohteiden erilaisuus sekä tiukka toteutusaikataulu aiheuttavat riskin järjestelmän toteuttamiselle esitetyssä aikataulussa. Tiukka aikataulu on omiaan myös omiaan nostamaan toteutuksen kustannuksia.

Tuomioistuinlaitoksen piirissä on parhaillaan vireillä useita merkittäviä muutoksia ja suuria hankkeita kuten Aineistopankkihanke AIPA. AIPAssa on merkittäviä käyttöönottoja vuosina 2021-2022. Näiden jo vireillä olevien uudistusten sekä nyt ehdotetun järjestelmän käyttöönoton yhteisvaikutus tuomioistuinten toimintaedellytyksiin sekä sen mahdollinen kuormitusvaikutus käytännön lainkäyttötyöhön tulisi myös ottaa huomioon voimaantuloajankohdasta säädettäessä.

Lisäksi voimaantuloajankohdan osalta on kiinnitettävä huomiota siihen, että järjestelmän käyttöönotto edellyttää lainsäädäntöä koskevan koulutuksen ohella sitä, että tuomioistuinten henkilöstö on koulutettu järjestelmän käyttöön. Kouluttaminen järjestelmän käyttöön ei ole mahdollista ennen kuin järjestelmää on rakennettu. Mainittu seikka tuo osaltaan haasteita esitettyyn aikatauluun. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että luotavan järjestelmän ja salitekniikan tulisi olla käytettävissä jo kesällä 2022.

Toteuttamisen vaativuus, tuomioistuimissa vireillä olevien suurten muutosten tuomioistuimille aiheuttavan kuormituksen yhteisvaikutus sekä käyttöönottokoulutuksen toteuttamisen turvaaminen huomioon ottaen Tuomioistuinvirasto pyytää, että ainakin vakavasti harkittaisiin käyttöönoton siirtämistä myöhäisempään ajankohtaan.

Toteutuksen kohteena olevien istuntosalien määrä

Mietinnössä esitetty videotallennusjärjestelmä korvaisi nykyisen äänentallennusjärjestelmän joko kokonaan tai osittain. Videotallennusjärjestelmä edellyttäisi, että käräjäoikeuksissa olisi käytössä järjestelmä, jolla todistajien ja muiden todistelutarkoituksessa kuultavien kertomus voidaan kuvata ja tallentaa sekä vastaavasti hovioikeudessa, että siellä voitaisiin paitsi katsoa näitä tallenteita, myös tallentaa todistelua kuten tähänkin asti.

Mietinnössä on arvioitu tallennusjärjestelmän rakentamista edellyttävien käräjäoikeuksien istuntosalien määräksi noin 170 (mietinnön s. 120). Valmistelun edetessä on ilmennyt, että käräjäoikeuksissa on äänentallennuslaitteita sisältäviä istuntosaleja kuitenkin huomattavasti enemmän.

Sellaisten käräjäoikeuksien istuntosalien määräksi, joissa on nyt olemassa äänentallennuslaitteisto, jonka korvaisi tallennuksen edellyttämä kamera, on tämän vuoksi mietinnöstä poiketen nyt arvioitu 300 salia. Oikeusrekisterikeskus ja Valtori ovat myös ottaneet edellä mainitun tarkennetun istuntosalien määrän kustannuslaskelmiensa perusteeksi.

Nyt arvioidun istuntosalien määrän osalta on huomioitava, että lukumäärässä on mukana erilaisia istuntosaleja: suuria pääkäsitelyleysaleja ja pieniä neuvotteluhuonetyyppisiä istuntosaleja. Toteutuksen edetessä on selvitettävä kunkin tilan tarpeellisen varustelun laajuus.

Käräjäoikeuksien istuntosalien lisäksi varustelua saattavat edellyttää myös hovioikeuden ja korkeimman oikeuden istuntosalit. Näiden osalta on kuitenkin todettava, että hovioikeudet katsovat tallenteita. Hovioikeuksien istuntosaleissa on jo lähtökohtaisesti olemassa tallenteiden katsomiseen tarvittavat näytöt. Tämän lisäksi tallenteiden katsomisen tulisi olla mahdollista myös omalta

työasemalta. Sen arvioiminen, onko olemassa olevaa äänentallennusjärjestelmä hovi-oikeuksissa saatettava yhdenmukaiseksi nyt esitettävän tallennusjärjestelmän kanssa, on arvioitava erikseen, mikäli esitys hyväksytään.

Mainitulla kohteiden tai varusteltavien salien määrän muutoksella on vaikutusta myös arvioon toteutuksen kustannuksista. Kuten edellä on mainittu, Oikeusrekisterikeskuksen ja Valtorin kustannusarvio on laskettu päivitetyn salimäärän perusteella. Varustelun kohteena olevien salien määrän kasvaessa on huomioitava myös sen mahdollinen vaikutus toteutuksen aikatauluun.

Tuomioistuinviraston henkilöresurssit

Tallentamisen toteuttaminen edellyttää sitä, että sen suunnitteluun, organisointiin, selvittämiseen, linjaamiseen, kohteiden kartoittamiseen, hallinnointiin jne. saadaan riittävästi resursseja. Resursseja tarvitaan paitsi ennen toteuttamista, myös käytännön toteutuksen aikana.

Kysymyksessä on mittava hanke, jonka suunnittelu, ohjaus ja toteutus edellyttää sitä, että Tuomioistuinvirasto pystyy tehokkaasti ohjaamaan hanketta. Tämä tehtävä edellyttää riittäviä henkilöresursseja. Mietinnössä (s. 47) on arvioitu henkilöstövaikutukseksi Tuomioistuinvirastossakaksi henkilötyövuotta. Tuomioistuinviraston näkemyksen mukaan arvio ei ole ainakaan ylimitoitettu.

Hankkeen toteuttaminen tulee vaatimaan paitsi Tuomioistuinvirastolta resursseja, myös Oikeusrekisterikeskukselta ja Valtorilta riittäviä henkilöresursseja, mikä seikka on otettava huomioon. Jo käynnissä olevista hankkeista saadun kokemuksen perusteella voidaan yksiselitteisesti todeta, että työmäärä toteutuksen läpiviennissä on huomattava ja edellyttää riittäviä resursseja. Aiempien hankkeiden osalta on ohjauksen vaatima työmäärä usein aliresursoitu.

Taloudelliset resurssit/kustannukset

Oikeusrekisterikeskuksen ja Valtori ovat laatineet kustannusarvion järjestelmän toteutuksesta osin yhteistyössä Tuomioistuinviraston kanssa. Kustannusarviota on täsmennetty ja päivitetty mietinnön valmistumisen jälkeen saatujen lisäselvitysten perusteella. Kustannusarviossa on otettu kantaa sekä järjestelmän suunnitteluun, hankintaan ja toteuttamiseen sekä sen ylläpidon ja elinkaaren aiheuttamiin jatkuviin kustannuksiin.

Kustannusarvion osalta on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että tarkkaa kustannusarviota on erittäin haastavaa laatia johtuen siitä, että vielä ei ole tarkkaa tietoa siitä, millainen järjestelmä tulee

olemaan. Toiminnallisten vaatimusten määrittely on kesken. Alustava markkinakartoitus on tehty, täsmällisen kustannuksen saaminen edellyttää kuitenkin kokonaisuuden kilpailuttamista. Lisäksi sen arvioiminen, mitä kaikkea voidaan jo olemassa olevasta tekniikasta hyödyntää, edellyttää kohdekohtaista kartoittamista ja selvityksen laatimista.

Toteuttamisesta aiheutuviin kustannuksiin voivat muiden seikkojen lisäksi vaikuttaa myös kohteiden lukuisuus ja erilaisuus sekä toteutuksen aiheuttamat mahdolliset muutostarpeet toimitiloihin.

Kohteiden erilaisuuden osalta on todettava, että järjestelmän suunnittelu ja toteuttaminen tulee edellyttämään kohdekohtaista kartoitusta ja suunnittelua. Käynnissä olevan AV varustelun yhteydessä on pyritty varautumaan mahdolliseen tulevaan oikeudenkäyntien videotallennukseen muun muassa kaapelointivaraumilla sekä mahdollisimman hyvin erilaisia tekniikoita tukevilla ratkaisuilla.

Mietinnössä on todettu, että kuva- ja äänitallenteiden katsomista varten tuomioistuimissa tulisi olla tila, jossa tallenteita tulisi voida katsoa (s. 44). Mietinnössä on myös todettu, että tarkoitukseen voitaisiin käyttää vapaana olevia istuntosaleja. Tuomioistuinvirasto toteaa, että aina tämä ei kuitenkaan ole mahdollista johtuen esimerkiksi salien korkeasta käyttöasteesta. Tämän vuoksi erillisen tilan rakentaminen tallenteiden katsomista varten voisi tulla joissakin tapauksissa tarpeelliseksi. Tällaisen tilan tai tilojen rakentamisella on kustannusvaikutuksia.

Ehdotus voi toteutuessaan tuoda vaikeasti ennakoitavia muutostarpeita toimitiloihin. Esimerkiksi laitteiden sijoittaminen, tarvittavien palvelinhuoneiden/palvelimien tietoturallinen ja asianmukainen säilytys sekä kaapeloinnit voivat edellyttää muutostöitä toimitiloihin, joilla on kustannusvaikutuksia.

Järjestelmästä

Mietinnössä ei ole otettu kantaa siihen, kuinka järjestelmä olisi teknisesti toteutettava. Tätä onkin pidettävä perusteltuna. On oleellista, ettei lainsäädäntö määrittele teknisiä yksityiskohtia, vaan jättää vapauden toteuttaa teknisesti järkevä, helposti ylläpidettävä ja kustannustehokas järjestelmä, jossa tietoturvallisuus ja tietosuoja on toteutettu.

Järjestelmän osalta Tuomioistuinvirasto korostaa sitä, että järjestelmän omistajuus on määriteltävä selkeästi.

Nykyinen äänentallennusjärjestelmä

Ehdotettu oikeudenkäyntien tallennusjärjestelmä tulisi korvaamaan nykyisen äänentallennusjärjestelmän. Oikeusrekisterikeskuksen ja Valtorin tuottamassa kustannusarviossa on kustannuksena otettu huomioon myös tuomioistuimien istuntosalien mikrofonien vaihtoon liittyvät kustannukset.

Oikeudenkäyntien videotallenteiden hyödyntäminen muutoksenhaussa edellyttäisi paitsi riittävän laadukkaan kuvan saamista myös sitä, että tallenteen ääni olisi laadultaan hyvä. Nykyinen äänentallennusjärjestelmä sekä siihen liittyvät mikrofonit ovat useassa kohteessa teknisen käyttökänsä päässä. Lisäksi vanhempien mikrofonien osalta on todettava, että ne eivät ole kaikilta osin yhteensopivia uusien teknisten toimintaympäristöjen kanssa.

Toimivan kokonaisratkaisun varmistamiseksi ja saamiseksi mikrofonit olisi useassa kohteessa perusteltua vaihtaa samassa yhteydessä, jos oikeudenkäyntien videotallennusta toteutettaisiin. Huomioon otettaisiin kuitenkin myös se, että kohdekohtaisissa kartoituksissa tullaan tarkemmin selvittämään salien olemassa oleva tekniikka ja sen hyödyntäminen.

Kustannusarvioon on mainittujen seikkojen vuoksi arvioitu vanhimpien mikrofonien vaihtotarpeesta johtuva kustannus.

Osaamisen kehittämiseen liittyvät näkökohdat

Ehdotettu uudistus edellyttäisi toteutuessaan laaja-alaista resursointia osaamisen kehittämisen toimenpiteiden osalta ennen uuden lainsäädännön voimaantuloa ja muutoksen tukemista sekä osaamisen ylläpitoa myös lain voimaantulua. Uudistus edellyttäisi kouluttamista paitsi lainsäädännön sisällön osalta myös käyttöönotettavan tekniikan osalta.

Mietinnössä esitetty aikataulutavoite aiheuttaa aikataulupainetta henkilöstön kouluttamiselle. Lainsäädännön voimaantulon ajoittamisessa on tärkeää huomioida, että tallennuksen edellyttämän salivarustelun on oltava kunnossa ennen kuin koulutusta sen käyttöön voidaan aloittaa. Aikaisin ajateltu ajankohta voi olla vuoden 2022 loppu. Vaikka uudistus tulee porrastetusti voimaan ensin riita- ja sitten rikosasioissa, on resurssisyistä perusteltua järjestää koulutukset samanaikaisesti.

Lainsäädäntöuudistus koskettaa eri tavoin noin 2700 henkilöä käräjä- ja hovioikeuksissa, sekä myöhemmin myös korkeimmassa oikeudessa työskentelevää henkilöstöä. Myös tuomioistuimien sidosryhmien (erityisesti syyttäjien, asianajajien, julkisten oikeusavustajien ja lupalakimiesten) on omaksuttava lainsäädännön edellyttämä osaaminen henkilötodisteluun liittyvissä kysymyksissä oikeudenkäyntien yhteydessä.

Lainsäädäntömuutos aiheuttaa tarpeen rakentaa oma kolmitasoinen koulutusohjelmansa, joka sisältäisi koulutusta lainsäädännöstä, prosessuaalisesta ja työtapoja koskevasta muutoksesta sekä tekniikan käytöstä.

Koulutusten painopiste on uudistuksen voimaantulon yhteydessä (noin 6 kk ennen voimaantuloa) kuitenkin siten, että salitekniikan tulee olla käytettävissä koulutusten yhteydessä. Tämän lisäksi uudistuksen seuranta on huomioitava seuraavien vuosien täydennyskoulutustarjonnassa joko omina koulutuksinaan tai integroituna muihin koulutuksiin. Uudistuksen jälkeinen seurantavaiheen koulutus voidaan toteuttaa tuomioistuimien valtakunnallisen koulutustoiminnan ja -budjetoinnin kautta. Lisäksi salitekniikan käyttöosaamisen liittyvä koulutus tulee integroida osaksi tuomioistuinten omia perehdytysohjelmia ja salitekniikan opastusta.

Uudistuksen vaatimasta koulutuksesta on jo laadittu alustava suunnitelma. Suunnitelman perusteella koulutuksen läpimenon arvioidaan kestävän noin 5 kuukautta. Koulutuksen järjestämisen kustannukset ovat hankkeen kokonaiskustannuksiin nähden suhteellisen pienet, nyt tehdyn arvion mukaan noin 70.000 euroa, mutta koulutukseen osallistuminen tulee vaatimaan merkittävässä määrin tuomioistuinten henkilöstön työaikaa.

Mikäli lainsäädäntöuudistukseen liittyvää koulutusta ei järjestetä riittävästi ja tarpeeksi pitkän aikajänteen aikana, voi tämä aiheuttaa haasteita tekniikan käytössä ja tallenteiden laadussa sekä prosessinjohtovalmiuksissa. Tästä voi seurata, että mahdolliset käräjäoikeuksissa kohdatut haasteet oikeudenkäynnin tallentamisessa aiheuttavat ongelmia myös hovioikeuksissa työskentelyssä.

Tietosuoja

Koska mietinnössä esitettyä järjestelmää tultaisiin käyttämään sekä rikosasioiden että riita- ja hakemusasioiden yhteydessä, tulisin käytettävän järjestelmän täyttää sekä yleisestä tietosuojalainsäädännöstä tulevat vaatimukset (esim. tiesuoja-asetus EU 679/2016 ja sitä täydentävä kansallinen lainsäädäntö) että rikosasioiden tietosuojasäätelyn vaatimukset (laki henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden yhteydessä 1054/2018).

Jotta hankittava tallentamiseen hankittava järjestelmä varmasti täyttää tietosuojasäätelyä tulevat vaatimukset, on sen osalta syytä tehdä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa tietosuojan vaikutustenarviointi. Vaikutustenarvioinnin tekemiseen tulee varata asianmukaiset resurssit. Vaikutustenarviointi sekä siinä tehdyt havainnot tulevat osaltaan linjaamaan niitä vaatimuksia, jota valittavalla järjestelmälle asetetaan. Vaikutustenarviointia tulee myös päivittää koko järjestelmän hankintaprosessin ajan siten, että valittavien ratkaisujen osalta voidaan varmistua niiden vaikutuksista rekisteröidyn oikeuksiin ja vapauksiin sekä käsittelystä seuraavaan riskiin.

Järjestelmän hankintaa suunniteltaessa on erityistä syytä kiinnittää erityisesti huomioita sisäänrakennetun ja oletusarvioisen tietosuojan toteutumiseen valittavassa järjestelmässä, esimerkiksi säilytysaikojen toteutumisen varmistamisessa. Erityisesti rikosasioiden tietosuojalain puolelta tulevat vaatimukset automaattisesta käsittelystä kertyvistä lokitiedoista (19 §) sekä muutoinkin vaatimukset tietojen suojaamisesta (32 §) on huomioitava järjestelmää valitessa. On myös pohdittava, kuinka käytännössä toteutetaan vaatimus eräiden henkilötietojen erottelemisesta (rikosasioiden tietosuojalaki 8 §) nyt kysymyksessä olevassa järjestelmässä. Myös julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019) vaatimukset on huomioitava niiltä osin, kun vaatimukset ulottuvat nyt kysymyksessä olevaan kuva- ja äänitallennejärjestelmään (mm. tietoturvallisuutta koskevat vaatimukset).

Todistelussa syntyvien tallenteiden käsittelyä on julkisuutta ja salassapitoa koskevien säännösten ohella tarkasteltava tietosuojasäännöksiä vasten, jotka vaikuttavat aina henkilötietojen käsittelyyn riippumatta siitä, ovatko kuva- ja äänitallenteista ilmenevät henkilötiedot julkisia vai salassa pidettäviä. Tietosuoja-asetuksen 10 artikla lähtee siitä, että rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyvät henkilötietojen käsittely on tietosuoja-asetuksen 10 artiklan mukaisesti mahdollista tietosuoja-asetuksen 6 artiklan mukaisilla perusteilla, silloin kun se tapahtuu viranomaisen valvonnassa. Näin se, että pääsy kuva- ja äänitallenteisiin tutustuminen on järjestetty nyt ehdotetulla tavalla tuomioistuimessa, voi tukea paremmin myös oikeudenkäynnin julkisuutta koskevia tavoitteita, kun tietopyyntöjen yhteydessä käsittelyperusteita on enemmän käytettävissä. Rikostuomioiden ja rikkomuksia koskevien tietojen käsittely on mahdollista myös kansallisen lainsäädännön nojalla, kuten tietosuojalain 7 §:ssä mainituissa tilanteissa. On tärkeä huomata, että rikostuomioita ja rikkomuksia koskevat henkilötiedot ovat korotetun suojausvaatimuksen piirissä tietosuojalain 7 §:n 2 momentin mukaisesti (viittaa tietosuojalain 6 §:n 2 momenttiin). Myös tämän vuoksi myös nyt esitetyt rajoitukset tietojen antamistavan osalta lainvastaisen henkilötietojen käsittelyn ennaltaehkäisemiseksi vaikuttavat pääosin tarkoituksenmukaisilta. Rekisteröidyn tarkastusoikeuden toteuttamistapaa koskevat rajaukset ovat myös tarpeen esityksen perusteluissa mainituista syistä johtuen.

Nyt ehdotetun sääntelyn mukaan, kuva- ja videotallenne voidaan luovuttaa vain ja ainoastaan nähtäväksi tuomioistuimessa. Kuvatallenteet on kuitenkin tarkoitus luovuttaa lainkäyttöprosessia edelleen muutoksenhakuinstanssille. Esityksen perusteluissa on myös todettu, että kuva- ja äänitallennetta voidaan joskus tarvita jossain muussa tarkoituksessa, esimerkiksi ylimääräisessä muutoksenhaussa tai osana esitutkinta-aineistoa epäiltäessä todistajan syyllistyneen perättömään lausumaan (mietinnön s. 89 – 90). Ehdotetun sääntelyn perusteella jää osin epäselväksi mihin nimenomaiseen säännökseen kuva- ja äänitallenteiden tosiasiallinen luovuttaminen rekisterinpitäjältä toiselle voisi edellä esitetyissä tilanteissa perustua, kun otetaan huomioon tehty rajausta luovuttamisen osalta? Myös viranomaisten väliset tietojen luovutukset (ml. muutoksenhakuinstanssit) pohjautuvat viime kädessä julkisuuslaeista johdettaviin luovutussäännöksiin sekä toisaalta tietosuojasäännöksistä tuleviin käsittelyoikeuksiin, jotka linkittyvät muun muassa viranomaisen lakisääteisiin tehtäviin. Kuva- ja äänitallenteiden luovutusta rajaavaa säännöstä voi olla vielä syytä täsmentää näiltä osin. Esityksessä ei myöskään ole arvioitu tilanteita, onko olemassa tilanteita, joissa kuva- ja äänitallenne olisi tarpeen ottaa ”ulos” itse

tallennusjärjestelmästä, esimerkiksi sen vuoksi, että se on tarpeen antaa poliisille osaksi esitutkinta-aineistoa. Käyttötarkoituksen muutoksella on myös vaikutuksia säilytysaikaan.

Nyt lausunnon kohteena olevassa esityksessä on kuva ja äänitallenteen säilytysajaksi esitetty vähintään kuusi kuukautta siitä, kun asia on lainvoimaisesti ratkaistu (mietinnön s. 88 ja 138). Ehdotuksen kaltaisena esitys ei tosiasiallisesti rajaisi tallenteen säilyttämistä. Tätä ratkaisua tulisi arvioida vielä tarkemmin. Rekisteröidyn oikeuksiin liittyvien kysymysten sekä henkilötietojen käsittelyyn sisältyvän riskin vuoksi täsmällisemmän säilytysajan määrittäminen voisi tässä yhteydessä olla tarpeen.

Tuomioistuinviraston rooli suhteessa henkilötietojen käsittelyyn on selkeytettävä (TSA 4 art. 7 ja 8 kohdat, 26 art. ja 28 art.). Lausunnon kohteena olevan esityksen perustelujen mukaan ”Oikeusrekisterikeskus ja Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskus Valtori hoitaisivat Tuomioistuinviraston ohjeiden mukaan videotallennusjärjestelmän valmistelun, toteutuksen ja ylläpidon.” Tätä taustaa vasten syntyy vaikutelma, että Tuomioistuinvirasto käyttää sellaista vaikutusvaltaa järjestelmässä tapahtuvaan henkilötietojen käsittelyyn, joka on tyypillistä rekisterinpitäjälle. Mikäli käytettävän järjestelmän osalta syntyy tätä kautta yhteisrekisterinpitäisyys, olisi syytä harkita, että yhteisrekisterinpitäjyyteen liittyvät tehtävät ja vastuut kirjattaisiin auki myös lainsäädännön tasolla.

Jaakkola Riku
Tuomioistuinvirasto

Kumpula Pasi
Tuomioistuinvirasto

